

Justyna Ciechanowska*, Katarzyna Szwed**

WERYFIKOWANIE PERSONELU PLACÓWEK OŚWIATOWYCH JAKO NARZĘDZIE SŁUŻĄCE OCHRONIE DZIECI PRZED PRZEMOCĄ

Streszczenie

Celem artykułu jest omówienie i ocena efektywności mechanizmu weryfikowania personelu placówek oświatowych wprowadzonego nowelą ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich. Nowelizacja rozszerzyła dotychczasowy zakres podmiotowy i przedmiotowy kontroli. Weryfikacja personelu placówek oświatowych w Rejestrze Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym oraz Krajowym Rejestrze Karnym ma służyć ochronie dzieci przed krzywdzeniem, a tym samym stanowić realizację konstytucyjnego obowiązku nałożonego na organy państwowe wynikającego z art. 72 ust. 1 Konstytucji RP. Wprowadzone regulacje, z jednej strony, uszczelniają system weryfikacji i zmniejszają ryzyko przemocy ze strony personelu, z drugiej jednak strony, stanowią dodatkowe obowiązki administracyjne dla dyrektorów placówek oświatowych. W praktyce mogą również wiązać się z rezygnacją z zapraszania osób z zewnątrz – różnego rodzaju prelegentów – do szkół i przedszkoli, co może pozbawić dzieci istotnych treści niosących wartość merytoryczną i edukacyjną.

Słowa kluczowe: prawa konstytucyjne, prawa dzieci, weryfikacja personelu, przemoc seksualna wobec dzieci

Wstęp

Z art. 72 ust. 1 Konstytucji RP z 2 kwietnia 2024 r. wynika obowiązek władz publicznych do zapewnienia ochrony praw dziecka¹. Organy

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: jciechanowska@ur.edu.pl. ORCID: 0000-0002-6115-0147.

** Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: kszwed@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0002-2755-2804.

¹ Obowiązek władz publicznych do zagwarantowania ochrony praw dzieci jest skorelowany z powszechnym prawem żądania ochrony dziecka przed szczególnie drastycznymi przejawami krzywdzenia. Prawo domagania się ochrony dzieci przed zjawiskami patologicznymi typu przemoc, demoralizacja, okrucieństwo czy wyzysk przysługuje

państwowe wywiązują się z tego zadania dwutorowo, tj. na płaszczyźnie stanowienia i stosowania prawa. Istnieje szereg aktów prawnych, które rozwijają konstytucyjną zasadę dobra dziecka, a wśród nich szczególnie miejsce zajmuje znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich². Jej nowela przebiegła w błyskawicznym tempie. Mianowicie, 13 lipca 2023 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw³, a już 2 sierpnia 2023 r. podpisał ją prezydent. Gwoli ścisłości należy powiedzieć, że prace legislacyjne nad jej zmianą prowadzone były już wcześniej. Ich intensyfikacja nastąpiła jednak w reakcji na śmierć 8-letniego Kamila z Częstochowy, która w maju 2023 r. wstrząsnęła opinią publiczną. Porażająca była nie tylko skala okrucieństwa ojczyzna wobec dziecka, ale także brak podjęcia stosownych działań w sytuacji podejrzenia przemocy domowej przez organy państwowe. Nowo przyjęta ustawa nabrała mocy obowiązującej z dniem 15 lutego 2024 r. W powszechnym użyciu określa się ją jako „Ustawa Kamila” lub „Lex Kamilek”.

Znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (dalej: u.p.p.s.) wprowadza szereg systemowych rozwiązań, których celem jest zabezpieczenie małoletnich przed krzywdzeniem w sposób całościowy i przekrojowy. W założeniu projektodawców przyjęte przepisy mają zniwelować braki w postaci sektorowości działań, a przez to także deficyt koordynacji i współpracy między instytucjami zajmującymi się dziećmi. Emblematyczne dla całej inicjatywy są tzw. standardy ochrony małoletnich, których istotnym elementem jest obowiązek weryfikowania kadry dopuszczonej do zajmowania się dziećmi, tak aby wykluczyć z jej grona osoby skazane za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

Celem publikacji jest analiza wymogu sprawdzania personelu placówki oświatowej przed dopuszczeniem do pracy z dziećmi z perspektywy zasadności wprowadzenia i efektywności, a także wskazanie istniejących wątpliwości i możliwych trudności w praktyce. W tekście zostanie podjęta próba odpowiedzi na pytanie, czy wymagania te pozwo-

---

każdej osobie. Zob. W. Borysiak, *Art. 72 [w:] Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.

² Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz.U. 2024, poz. 560). Warto zaznaczyć, że w wyniku nowelizacji do dotychczasowej nazwy: ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym dodano człon: „i ochronie małoletnich”.

³ Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023, poz. 1606).

łą skutecznie wyeliminować osoby zagrażające dzieciom z grona nauczycieli oraz szerzej – personelu szkolnego⁴, a także czy w dłuższej perspektywie czasowej będzie to skuteczne narzędzie ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Podstawową metodą badań przyjętą w toku prowadzonej analizy jest metoda dogmatyczno-prawna. Wykorzystano ją do omówienia i oceny relewantnych regulacji prawnych. Pomocniczo korzystano także z metody prawnohistorycznej do zbadania przepisów obowiązujących przed nowelą.

Weryfikacja personelu jako działanie prewencyjne chroniące przed krzywdzeniem małoletnich

Ochrona małoletnich przed krzywdzeniem powinna być w pierwszej kolejności rozpatrywana z punktu widzenia działań o charakterze prewencyjnym, a dopiero wówczas, gdy te nie wystarczą – zastosowania procedur interwencyjnych. Weryfikacja personelu dopuszczonego do pracy z małoletnimi w placówkach oświatowych stanowi wyraz polityki państwa polegającej na zapobieganiu przemocy grożącej małoletnim. Jednym z istotnych warunków zatrudnienia na stanowisku nauczyciela⁵

---

⁴ Z racji wielości podmiotów zobowiązanych do wprowadzenia standardów ochrony małoletnich, a przez to weryfikacji personelu, ograniczyliśmy się jedynie do zbadania tego obowiązku w placówkach edukacyjnych. Niemniej zgodnie z art. 22b u.p.p.s. obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich mają:

1. organ zarządzający jednostką systemu oświaty, placówką oświatowo-wychowawczą, placówką artystyczną, specjalnym ośrodkiem szkolno-wychowawczym, ale też organ zarządzający placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową lub związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni;
2. organizator działalności oświatowej, opiekuńczej, wychowawczej, resocjalizacyjnej, religijnej, artystycznej, medycznej, rekreacyjnej, sportowej lub związanej z rozwijaniem zainteresowań przez małoletnich;
3. podmioty świadczące usługi hotelarskie oraz turystyczne, a także prowadzące inne miejsca zakwaterowania zbiorowego, w zakresie niezbędnym do zapewnienia ochrony małoletnich.

⁵ Kandydat na stanowisko nauczyciela musi spełnić szereg wymagań, tj. posiadać obywatelstwo polskie (z pewnymi wyjątkami, m.in. wymóg ten nie dotyczy państwa członkowskiego UE), pełną zdolność do czynności prawnych i korzystać z praw publicznych, a także kwalifikacje wymagane do zajmowania danego stanowiska. Nie może się przeciwko niemu toczyć postępowanie karne w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub postępowanie dyscyplinarne. Jest zobowiązany do przedłożenia zaświadczenia o niekaralności za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe. Nie może być prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną, zwolnienia z pracy z zakazem przyjmowania do pracy w okresie 3 lat przed nawiązaniem stosunku pracy,

jest złożenie informacji o niekaralności⁶. Obowiązek przedłożenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego (dalej: KRK) o niekaralności miał dotąd charakter fragmentaryczny. Obowiązywał wąsko oznaczone profesje⁷. Nowelizacja przepisów u.p.p.s. pozwoliła na objęcie tym wymogiem szersze grono podmiotów, a w omawianym kontekście – praktykantów, wolontariuszy, stażystów wykonujących działalność edukacyjną na rzecz dzieci w szkole, przedszkolu lub innej placówce oświatowej⁸. W piśmiennictwie występują rozbieżności w ocenie potrzeby weryfikacji personelu administracyjnego. Autorki skłaniają się ku pogładowi, że nadrzędną zasadę stanowi w tym przypadku nie tyle kryterium podziału na personel pedagogiczny i niepedagogiczny, lecz ustalenie, czy istnieje choćby potencjalna możliwość kontaktu z małoletnimi w ramach działalności związanej z edukacją lub opieką nad dziećmi.

Procedura weryfikacji personelu została uregulowana w art. 21 ust. 1–8 u.p.p.s. We wspomnianym przepisie stadialnie przedstawiono schemat i kolejność podejmowanych działań. Wypada zauważyć, że nie ma znaczących rozbieżności w sprawdzaniu obywatela polskiego i innego państwa.

Wypełnienie obowiązku weryfikacyjnego wymaga współdziałania ze strony pracodawcy bądź innego organizatora oraz kandydata do pracy. Zgodnie z brzmieniem art. 21 ust. 1 u.p.p.s. określone obowiązki spoczywają:

- na pracodawcy lub innym organizatorze działalności związanej z: wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi;
- wprost na osobie, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do wymienionej powyżej działalności.

---

albo karą dyscyplinarną wydalenia z pracy. Z art. 91b ust. 2b *Karty Nauczyciela* wyraźnie wynika, że nie można nawiązać stosunku pracy z nauczycielem przedszkola, szkoły, placówki lub innej formy wychowania przedszkolnego, który nie spełnia warunków, o których mowa w art. 10 ust. 5 pkt 2–5 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – *Karta Nauczyciela* (Dz.U. 2024, poz. 986).

⁶ *Ibidem*, art. 10, ust. 8a w zw. z ust. 5, pkt 4. Wymóg ten nie dotyczył jedynie sytuacji, gdy z nauczycielem nawiązywano kolejny stosunek pracy w tej samej szkole w ciągu 3 miesięcy od dnia rozwiązania albo wygaśnięcia poprzedniego stosunku pracy na podstawie: *Ibidem*, art. 20 ust. 5c.

⁷ W przypadku nauczycieli obowiązek przedłożenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności wynika z: *Ibidem*, art. 10 ust. 8a. 1.

⁸ W rozumieniu art. 2 pkt 1–8 ustawy z 14 grudnia 2016 r. – *Prawo oświatowe* (Dz.U. 2024, poz. 737).

W przypadku jednostki oświatowej podmiotami zobowiązanymi do aktywnego uczestniczenia w procesie weryfikacji, poprzez odebranie lub złożenie stosownych informacji lub oświadczeń, są – z jednej strony – pracodawca, zazwyczaj w osobie dyrektora, lub organizator działalności edukacyjnej, a z drugiej – nauczyciel, a w uzasadnionych wypadkach personel niepedagogiczny placówki oświatowej. Warto zauważyć, iż pracodawca powiązał obowiązek kontroli personelu nie tyle z miejscem zatrudnienia, co raczej z rodzajowo wykonywaną pracą lub działalnością na rzecz małoletnich⁹.

Realizacja obowiązków określonych w art. 21 ust. 2–8 u.p.p.s. powinna nastąpić przed nawiązaniem stosunku pracy lub przed dopuszczeniem do innej działalności związanej z edukacją lub opieką nad dziećmi. Podkreślenia wymaga moment przeprowadzenia sprawdzenia, tj. zanim *de facto* kandydat zostanie dopuszczony do świadczenia pracy lub działalności na rzecz dzieci. Pracodawcy za niewypełnienie spoczywającego na nim obowiązku grozi kara w postaci aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 1000 zł. Identyczne sankcje przewidziano wobec kandydata, który nie złoży informacji lub oświadczenia, o których mowa w art. 21 ust. 3–7 u.p.p.s.¹⁰

Warto przy tym pamiętać, że procedura weryfikacyjna nie została w żaden sposób powiązana z podstawą prawną nawiązania współpracy. Bez znaczenia pozostaje zatem, czy dopuszczenie do pracy ma miejsce na podstawie umowy o pracę na czas określony lub nieokreślony, umowy cywilnoprawnej, umowy na czas próbny, umowy o staż czy innej.

Równocześnie sposób sformułowania art. 21 ust. 1 u.p.p.s. pozwala wnioskować, że weryfikacji podlega personel zatrudniany lub dopuszczany do działalności z dziećmi po wejściu w życie znowelizowanych przepisów, tj. 15 lutego 2024 r., zatem *a contrario* – nie istnieje analogiczny obowiązek wobec pracowników świadczących już pracę w placówce edukacyjnej. W ustawie z 28 lipca 2023 r. w zakresie ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich nie przewidziano bowiem regulacji przejściowych, które odnosiłyby się do sytuacji prawnej personelu zatrudnionego przed wejściem w życie znowelizowanych przepisów. W doktrynie pojawia się jednak pogląd, iż nie wyklucza to weryfikacji całego personelu na podstawie zasady dobrej praktyki¹¹.

⁹ K. Lisowski, *Obowiązek przedkładania informacji o niekaralności w kontekście nauczycielskich stosunków pracy*, Warszawa 2024.

¹⁰ Zob. art. 23 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością....

¹¹ P. Masłowska, *Odpowiedzi na pytania zadane podczas szkolenia: Standardy ochrony małoletnich w oświacie*, Warszawa 2024.

Sprawdzenie kandydata w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym oraz odebranie informacji z Krajowego Rejestru Karnego

Uchwalenie ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym wprowadziło do polskiego porządku prawnego nieznanne mu wcześniej rozwiązania wzorowane na innych państwach. *Ratio legis* przyjętych regulacji stanowiło zabezpieczenie społeczeństwa przed sprawcami przestępw na tle seksualnym jako elementu składowego bezpieczeństwa i porządku publicznego¹². W ogniu krytyki znalazł się obowiązujący od 1 października 2017 r. szczególny środek ochrony mający przeciwdziałać zagrożeniom tego rodzaju czynów zabronionych, tj. Rejestr Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym (dalej: RSPTS). Rozwiązaniu temu zarzucano między innymi pogwałcenie konstytucyjnego prawa do prywatności oraz naruszenie zasady proporcjonalności¹³.

Pierwotnie RSPTS dzielił się na dwie części: rejestr publiczny oraz rejestr z ograniczonym dostępem. Jednak w konsekwencji przyjęcia ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do Spraw wyjaśniania czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15¹⁴ znowelizowano dotychczasowe przepisy poprzez dodanie trzeciej kategorii bazy danych, tj. rejestru osób, wobec których postanowienie o wpisie wydała Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków skierowanych przeciwko wolności seksualnej małoletnich poniżej 15 r.ż.¹⁵ Obecnie wszystkie trzy bazy danych tworzące RSPTS prowadzone są w systemie teleinformatycznym przez Ministra Sprawiedliwości¹⁶.

---

¹² A. Wolska-Bagińska, *Funkcjonowanie Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym na podstawie badań ankietowych i danych statystycznych*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny”, 2021, nr 2, s. 87 i n.

¹³ *Eadem*, *Ochrona praw i wolności nieletniego a Rejestr Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym*, „Palestra” 2018, nr 9, s. 63 i n.

¹⁴ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz.U. 2019, poz. 1820).

¹⁵ Obecnie po kolejnej nowelizacji jest to ustawa o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (Dz.U. 2024, poz. 94).

¹⁶ Zob. art. 4 ust. 1–3 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością....

Dopuszczenie kandydata do pracy w placówce oświatowej związanej ze świadczeniem usług na rzecz dzieci wiąże się z obowiązkiem zwerfikowania danej osoby w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (dalej: Państwowa Komisja) wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze¹⁷. Zgodnie z art. 12 pkt 6 i 7 u.p.p.s. uzyskanie informacji o osobie ujętej w Rejestrach jest uprawnieniem przynależnym pracodawcy lub organizatorowi działalności. Bezprawne pozyskanie wiedzy z Rejestru z dostępem ograniczonym zagrożone jest grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2¹⁸.

W Rejestrze z dostępem ograniczonym umieszczane są dane sprawców w sprawach o przestępstwa wymienione w art. 2 u.p.p.s., z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1–3 u.p.p.s., którzy zostali prawomocnie skazani, przeciwko którym prawomocnie warunkowo umorzono postępowanie karne, wobec których prawomocnie orzeczono środki zabezpieczające, są nieletni i prawomocnie orzeczono wobec nich środki wychowawcze, środek poprawczy lub środek leczniczy na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich w sprawach o czyny karalne, z wyłączeniem art. 200 § 1 Kodeksu karnego¹⁹. Z kolei Państwowa Komisja jest instytucją o szczególnym charakterze, której powstanie należy wiązać z potrzebą uczynienia zadość poczuciu społecznej sprawiedliwości w kwestii przestępstw popełnianych wobec dzieci²⁰. Znajduje to odzwierciedlenie w powierzonych jej zadaniach i kompetencjach. Zgodnie z klasyfikacją przyjętą w ustawie służą one wyjaśnianiu i zwalczaniu przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności popełnionych na szkodę małoletniego poniżej lat 15, prowadzeniu działalności prewencyjnej, edukacyjnej, badawczej oraz realizacji zadań związanych

---

¹⁷ Ustawa o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu...

¹⁸ Zob. art. 24 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością...

¹⁹ W art. 2 powyższej ustawy zdefiniowano przestępczość na tle seksualnym jako przestępstwa popełnione przeciwko wolności seksualnej, które są określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego z wyjątkiem art. 201 (kazirodstwo, chyba że zostało popełnione na szkodę małoletniego pokrzywdzonego) i art. 202 § 1, § 3, § 4a, § 4b, § 4c kk (prezentowanie, utrwalanie, przechowywanie, rozpowszechnianie treści pornograficznych z udziałem małoletniego) oraz art. 204 § 1 i 2 (stręczycielstwo i sutenerstwo, chyba że zostały popełnione na szkodę małoletniego).

²⁰ M. Służalec, *Kompetencje Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wobec art. 240 k.k.*, „Ius et Administratio”, 2023, nr 4, s. 168 i n.

z procesem legislacyjnym²¹. Jednym ze środków przysługujących Państwowej Komisji w celu wyjaśniania przypadków przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności jest wydawanie postanowień o wpisie osób w Rejestrze. Zgodnie z art. 27b ustawy o Państwowej Komisji podstawą wydania postanowienia o wpisie w Rejestrze jest ustalenie w toku postępowania wyjaśniającego, że zachowanie osoby wskazanej jako sprawca w aktach sprawy przekazanych przez prokuratora albo właściwy sąd stanowiło realizację choćby jednego z zachowań wymienionych w rozdziale XXV Kodeksu karnego²² – wobec małoletniego poniżej lat 15.

Pobranie informacji o niefigurowaniu w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym jest czynnością, której dopełnienie spoczywa na pracodawcy lub organizatorze działalności. Wydrukowaną informację należy zachować i dołączyć do akt osobowych pracownika albo dokumentacji dotyczącej osoby dopuszczonej do działalności.

Natomiast po stronie kandydata do pracy czy innej działalności związanej z edukacją lub opieką nad dziećmi widnieje obowiązek przedłożenia informacji o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie wybranych przestępstw. Zaświadczenie obejmuje:

- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu określone w rozdziale XIX Kodeksu karnego;
- przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego;
- handel ludźmi (art. 189a Kodeksu karnego);
- znęcanie się (art. 207 Kodeksu karnego);
- przestępstwa określone w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii²³,
- odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego.

O ile powołaniu do życia RSPTS towarzyszyły liczne kontrowersje, o tyle stosunkowo przychylnie odczytano obowiązek przedstawiania informacji z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie karalności za przestępstwo seksualne wobec małoletniego przed dopuszczeniem do pracy czy innej działalności²⁴. Dostrzeżono w tym realną możliwość eliminowania drapieżców seksualnych z grona osób zajmujących się zawodowo opieką nad dziećmi.

---

²¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu...

²² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2024, poz. 17).

²³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2023, poz. 1939).

²⁴ J. Podlewska, R. Szredzińska, J. Włodarczyk, *Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem*, Warszawa 2019, s. 28.

Weryfikacja obcokrajowców oraz osób mieszkających w innych państwach przed dopuszczeniem do pracy z małoletnimi w placówce oświatowej

Kompozycja narodowościowa polskiego społeczeństwa doznała w ostatnich latach istotnych przeobrażeń. W dobie postępującej globalizacji istnienie różnorodności kulturowej, etnicznej i narodowościowej uznaje się za rzecz naturalną, a migracja w poszukiwaniu lepszych warunków pracy, pozyskania wiedzy i wymiany doświadczeń jest powszechnie akceptowana czy wręcz pożądana. Polska staje się krajem atrakcyjnym do czasowego bądź stałego osiedlania się przez obcokrajowców.

W tym kontekście nie sposób nie wspomnieć o licznej obecności ukraińskich uchodźców na terytorium Polski, chociaż ich przyjazd nie ma charakteru dobrowolnego, lecz jest wymuszony przez toczący się konflikt zbrojny. Trzeba pamiętać, że w gronie tym są głównie kobiety i dzieci, z których część realizuje obowiązek szkolny w polskich placówkach edukacyjnych. Można się spodziewać, że wraz ze zmianą polityki socjalnej państwa polskiego ta liczba będzie rosła, a przez to szkoły i przedszkola potrzebować będą pomocy kadry rekrutującej się z grona obcokrajowców²⁵.

Jakkolwiek jest to aktualny problem, to wydaje się, że nie jest to jedyny powód, dla którego ustawodawca uwzględnił w tak szerokim zakresie wymagania dotyczące weryfikacji osób przebywających czasowo poza terytorium państwa polskiego, posiadających podwójne obywatelstwo bądź cudzoziemców. Objęcie obowiązkiem sprawdzenia niekaralności wymienionych podmiotów stanowi uszczelnienie systemu i daje pełniejszą gwarancję ochrony małoletnich przed możliwym krzywdzeniem w placówce oświatowej. Szkoła i przedszkole to miejsca, w których dzieci spędzają istotną część dnia. Można zaryzykować tezę, że proporcjonalnie do spędzonego w placówce oświatowej czasu wzrasta prawdopodobieństwo, że padną w nich ofiarą przemocy²⁶. Dlatego też kadra pedagogiczna powinna mieć odpowiednie kwalifikacje do prowadzenia działań profilaktycznych, a w razie konieczności do podejmowa-

---

²⁵ Por. art. 26 ust 1 pkt 2 i art. 26 ust. 3ba ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2024, poz. 167).

²⁶ Badania pokazują, że małoletni spotykają się najczęściej z przemocą rówieśniczą (66%). Natomiast jeśli sprawcami są dorośli, to wówczas najczęściej dochodzi do niej ze strony bliskich, w tym zwłaszcza rodziców (32%). Zob. K. Makaruk [i in.], *Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023*, Warszawa 2023, s. 31.

nia interwencji. Nade wszystko powinna się rekrutować z grona osób niekaranych, w tym za szczególną typizację czynów zabronionych.

Zawód nauczyciela wiąże się nie tylko ze swoistym etosem, ale także wysoko postawionymi wymaganiami²⁷. Zasadą jest zatrudnianie nauczycieli legitymujących się obywatelstwem polskim²⁸, jednak stosownie do przepisów szczególnych w placówkach oświatowych dopuszcza się zatrudnianie nauczycieli obcokrajowców wówczas, gdy uzasadnione jest to organizacją nauczania w szkole. W praktyce najczęściej stosuje się to wyłączenie wobec nauczycieli języków obcych. Podkreślenia wymaga fakt, iż zatrudnienie w szkole nauczyciela niebędącego obywatelem polskim wymaga zgody organu prowadzącego szkołę²⁹. Zgodnie z art. 21 ust. 4 osoba posiadająca obywatelstwo innego państwa niż Rzeczpospolita Polska przedkłada dodatkowo pracodawcy lub innemu organizatorowi informację z rejestru karnego państwa obywatelstwa uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi.

Poza tym pracodawcy lub innemu organizatorowi należy złożyć oświadczenie o państwie lub państwach, w których kandydat zamieszkiwał w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa. W tym przypadku nie sprecyzowano minimalnego okresu, który przesądzałby o powstaniu obowiązku informacyjnego, ani też nie dokonano rozróżnienia pomiędzy obywatelami a obcokrajowcami, co oznacza, że oświadczenie o państwach, w których dana osoba mieszkała w ciągu ostatnich 20 lat, powinien przedstawić także obywatel polski³⁰. W omawianym akcie prawnym nie przewidziano żadnego mechanizmu prawnego pozwalającego na zbadanie zgodności z prawdą takiego oświadczenia, co może częściowo podważać sens jego składania. Trzeba mieć na uwadze, że wraz z oświadczeniem należy przedłożyć pracodawcy lub innemu organizatorowi informację z rejestrów karnych wymienionych państw uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi. Natomiast w razie, gdy prawo państwa, z którego ma być przed-

---

²⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2023, poz. 2102).

²⁸ Wymóg obywatelstwa polskiego nie dotyczy obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Zob. art. 10 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela...

²⁹ Zob. § 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji... W przepisie odniesiono się do sytuacji prawnej szkoły, pomijając przypadek przedszkoli.

³⁰ K. Lisowski, *op.cit.*

łożona informacja, nie przewiduje wydawania jej do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi, wówczas przedkłada się informację z rejestru karnego tego państwa³¹.

Warto odnotować ułatwienie wynikające wprost z art. 7 ust. 1a ustawy o KRK³². Przepis stanowi, iż każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz każdej osobie, która mieszka lub mieszkała w jednym z tych państw, przysługuje prawo do złożenia do KRK wniosku o wystąpienie z zapytaniem o informację dotyczącą jego osoby zawartą w rejestrze karnym innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jeżeli jest lub była ona obywatelem państwa, do którego kierowane jest zapytanie, lub mieszka albo mieszkała na jego terytorium.

Zauważalna jest swoista gradacja obowiązku informacyjnego. W pierwszej kolejności wymaga się złożenia informacji z rejestrów karnych państwa obcego uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi, a dopiero gdy takowych w nim się nie prowadzi – za wystarczającą uznaje się informację z rejestru karnego danego państwa. Gdy obie możliwości zawiodą, właściwe jest rozwiązanie przewidziane w art. 7 u.p.p.s. Kandydat składa stosowne oświadczenie. W pierwszej kolejności zaświadcza, że prawo danego państwa nie przewiduje sporządzenia informacji lub nie prowadzi się w nim rejestru karnego, a dodatkowo, że:

- nie był prawomocnie skazany w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- nie wydano wobec niego innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuścił się takich czynów zabronionych;
- nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.

Ważnym zastrzeżeniem poczynionym przez ustawodawcę jest, iż wskazane oświadczenia składane są pod rygorem odpowiedzialności

---

³¹ Por. art. 6 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością...

³² Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. 2024, poz. 276).

karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Powinny one zawierać klauzulę o treści „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”, którą uznaje się za równoważną z pouczeniem organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia³³.

Podobnie jak w przypadku informacji z Rejestru Sprawców Przepstępstw na Tle Seksualnym i Krajowego Rejestru Karnego dokumenty te należy dołączyć do akt osobowych pracownika albo dokumentacji dotyczącej osoby dopuszczonej do działalności edukacyjnej.

Tym, co przydaje omawianym przepisom rygorystycznego wyrazu, jest fakt, iż w zasadzie nie istnieją kategorie podmiotów zwolnionych z obowiązku weryfikacji przed dopuszczeniem do działalności edukacyjnej na rzecz dzieci lub opieki nad nimi. Jedynie w art. 21 ust. 10 u.p.p.s. przewidziano wyjątek w stosunku do członka rodziny małoletniego lub osoby znanej osobiście rodzicowi albo przedstawicielowi ustawowemu małoletniego pod warunkiem, że działalność edukacyjna czy opieka nad dzieckiem jest wykonywana w stosunku do małoletniego, którego rodzic albo przedstawiciel ustawowy są dopuszczającymi do działalności. Innymi słowy, zwolnienie z obowiązków określonych w art. 21 ust. 2–8 u.p.p.s. dotyczy rodziny małoletniego lub osoby znanej rodzicom małoletniego osobiście. Niemniej sytuacja zmienia się diametralnie w sytuacji, gdy czynności wykonywane są na rzecz innych dzieci niż własne – wówczas konieczne jest zastosowanie właściwej procedury sprawdzenia.

Trzeba pamiętać, że w placówkach oświatowych przyjętą praktykę stanowi zapraszanie różnego rodzaju prelegentów, w tym policjantów, strażaków czy innych funkcjonariuszy publicznych. Nierzadko sami rodzice występują w roli specjalistów, wprowadzając dzieci w tajniki wykonywanego zawodu, pokazując swoje talenty czy po prostu czytając przedszkolakom wybraną lekturę. W doktrynie spotkać można rozbieżne interpretacje w kwestii obowiązku sprawdzania tego rodzaju prelegentów³⁴. Wydaje się, że jest to jeden z tych problemów, które wymagają dookreślenia przez ustawodawcę. Sformułowania użyte w ustawie nie dają jasnej odpowiedzi na rodzaje się wątpliwości dotyczące weryfikacji podmiotów, które z racji wykonywanej profesji zostały poddane szczegółowemu sprawdzeniu bądź ich kontakt z dziećmi ma charakter jedynie epizodyczny. Tego typu wątpliwości raczej przyczyniają się do rozrostu biurokracji, a niekoniecznie wzmacniają bezpieczeństwo dziecka.

---

³³ Krytycznie o tym rozwiązaniu: A. Warston, M. Truszkowski, *Standardy ochrony małoletnich w świetle ustawy z 28 lipca 2023 roku – ocena wybranych regulacji i uwagi de lege ferenda (część 1)*, „RAIP”, 2024, nr 1, s. 229.

³⁴ Por. P. Masłowska, *op.cit.*

Zakończenie

Rozszerzenie zakresu weryfikacji personelu placówki oświatowej uzasadnione jest zapewnieniem szerszej ochrony małoletnim przed krzywdzeniem ze strony dorosłych. Dotychczas wymóg niekaralności związany był z wykonywaniem zawodu nauczyciela, natomiast w wyniku noweli objęto nim każdą osobę, która realizuje działania edukacyjne lub sprawuje opiekę nad dziećmi w placówkach oświatowych. Niewątpliwie jest to krok w dobrą stronę, bo w istocie może przyczynić się do wyeliminowania przestępców seksualnych z otoczenia dzieci. Stanowi wyraz całościowej i systemowej ochrony małoletnich przed krzywdzeniem, a także jest realizacją konstytucyjnego nakazu wynikającego z art. 72 ust. 1 Konstytucji wzywającego organy władzy państwowej do zagwarantowania dzieciom ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Wymóg przeprowadzania tak szerokiego sprawdzenia osób dopuszczonych do pracy lub opieki nad dziećmi jest nowością, więc efektywność tego rozwiązania musi zostać poddana próbie czasu i praktyki. Jednak już na wczesnym etapie wdrażania przepisów przez poszczególne jednostki oświaty uwidaczniają się problemy interpretacyjne nowych przepisów. Niejasne są sformułowania dotyczące rozumienia pojęcia „działalność”, a w konsekwencji – kto faktycznie podlega weryfikacji. Pamiętać również należy o znacznym obciążeniu biurokratycznym polskich szkół i przedszkoli, a nowo wprowadzone rozwiązania nakładają kolejne obowiązki administracyjne na dyrektorów szkół i przedszkoli. Mogą one także stanowić, przynajmniej w pierwszej fazie ich stosowania, przeszkodę w zapraszaniu do placówek oświatowych osób z zewnątrz. Dlatego o ile weryfikacja personelu pedagogicznego nie budzi wielkich kontrowersji, bo w istocie funkcjonuje od lat, zmienia się jedynie jej zakres, o tyle największe wątpliwości dotyczące praktycznej aplikacji wiążą się ze sprawdzeniem personelu niepedagogicznego.

Bibliografia

- Borysiak W., *Art. 72 [w:] Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Saffjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Lisowski K., *Obowiązek przedkładania informacji o niekaralności w kontekście nauczycielskich stosunków pracy*, Warszawa 2024.
- Makaruk K. [i in.], *Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023*, Warszawa 2023.
- Masłowska P., *Odpowiedzi na pytania zadane podczas szkolenia: Standardy ochrony małoletnich w oświacie*, Warszawa 2024.
- Podlewska J., Szredzińska R., Włodarczyk J., *Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem*, Warszawa 2019.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2023, poz. 2102).
- Służalec M., *Kompetencje Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wobec art. 240 k.k.*, „Ius et Administratio”, 2023, nr 4.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. 2024, poz. 986).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2024, poz. 17).
- Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz.U. 2024, poz. 560).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2024, poz. 737).
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz.U. 2019, poz. 1820).
- Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. 2024, poz. 276).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2023, poz. 1939).
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2024, poz. 167).
- Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023, poz. 1606).
- Warston A., Truszkowski M., *Standardy ochrony małoletnich w świetle ustawy z 28 lipca 2023 roku – ocena wybranych regulacji i uwagi de lege ferenda (część 1)*, „RAIP”, 2024, nr 1.
- Wolska-Bagińska A., *Funkcjonowanie Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym na podstawie badań ankietowych i danych statystycznych*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny”, 2021, nr 2.
- Wolska-Bagińska A., *Ochrona praw i wolności nieletniego a Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym*, „Palestra”, 2018, nr 9.

Verifying the staff of educational institutions as a tool to protect children against violence

Abstract

The purpose of this article is to discuss and evaluate the effectiveness of the mechanism for verifying personnel of educational institutions introduced by the amendment to the Law of May 13, 2016 on Counteracting the Threat of Sexual Offenses and Protecting Minors. The amendment expanded the previous scope of subjects and objects of verification. The verification of personnel of educational institutions in the Sex Offender Registry and the National Criminal Register is intended to serve the purpose of protecting children from abuse, thus fulfilling the constitutional obligation imposed on state bodies under Article 72(1) of the Constitution of the Republic of Poland. The regulations introduced will tighten the verification system and reduce the risk of violence on the part of school personnel, but on the other hand they constitute additional administrative for principals of educational institutions. In practice, they may also involve the abandonment of inviting outsiders – various types of speakers – to schools and kindergartens, which may deprive children of important content carrying substantive and educational value.

Keywords: constitutional law, children's rights, Verifying the Staff, sexual violence against children